



פרק א

למה לאהוב?



התורה מצווה אותנו לשמור ולעשות הרבה דברים, אבל לאהוב זו מצווה שמוטלת עלינו רק לגבי שניים - אהבת ה' ואהבת יהודים. כמו שהאהבה לה' לא אמורה להיות תלויה במצבי רוח או במידת הטוב שהוא מגלה כלפינו, כך גם אהבתנו ליהודי אחר אמורה לכלול כל יהודי. גם יהודי שנמצא רחוק לגמרי מאיתנו - בתרבות, בשפה, באופי ובדעות, אנחנו מחויבים לאהוב. המוחלטות הזו מלמדת אותנו משהו. כנראה שהקשר בינינו לא תלוי בדברים חיצוניים, אלא במשהו פנימי ועמוק הרבה יותר.

הפרק הראשון בחוברת, יעסוק בקשר המוחלט והפנימי שבין יהודי ליהודי. מהו סוד הקשר הזה? ממה הוא נובע ומה הם ההשלכות שלו?

הפרק מחולק לשלוש:

1. **אנחנו אחד בעצם** - עם ישראל הוא נשמה אחת
2. **הפתח לעבודת ה'** - אהבת ישראל היא "כל התורה"
3. **מה שהאהוב אהוב** - הקשר של אהבת ה' ואהבת ישראל. חלק זה נועד "למעמיקים" - למעוניינים להעמיק יותר בנושא הנלמד.



תרגיל פותח

מצוות אהבת ישראל, היא מהמצוות המפורסמות והמדוברות ביותר. סטיקרים, פתגמים וסיפורים בנושא מוכרים לכולנו. מצווה כל כך בסיסית שכבר כמעט הפכה למובנת מאליה. לעתים נדמה, שאין כבר צורך לדבר על כך, כולנו אחים, מלאים באהבה, ב'סחבק'...

אז לפני שנתחיל ללמוד, הבה נפתח במבדקון:

דרג מ-1-10 את אהבתך/את רמת הקשר שאתה חש כלפי יהודים...

ענה ברצינות ובכנות! הקדש מספר שניות לדמיון כל אחד מהרשומים מטה, ורק אז כתוב את תשובתך.



מה ממוצע האהבת ישראל שלך?

האם אתה מרוצה ממנו?

אילו תהיות/ תובנות עלו לך בעקבות התרגיל?

1. אנחנו אחד בעצם

אנחנו בני אותו עם. תרבות, היסטוריה ושפה משותפת מחברים בינינו. יש לנו גם ייעוד מיוחד, וגם הוא מאגד אותנו. יותר מזה - אנחנו בעצם משפחה אחת, כי כולנו בני אברהם, יצחק ויעקב, ויש בינינו קשר דם. אך אם נתבונן במבט פנימי נגלה שהקשר בין יהודי ליהודי, הוא עמוק עוד יותר:

”כתיב: “לא תקם ולא תטר את בני עמך”, היך עבידא? הוה מקטע קופד ומחת ספינא לידוי, תחזור ותמחי לדייה?!”. [מה המעשה? (למה הרבר דומה?) היה חותך בשר, וחתכה הסכין את ידו האחת. האם יחזור ויחתוך את ידו השנייה?!]
(תלמוד ירושלמי, מסכת נדרים פרק ט' הלכה ד')

התלמוד הירושלמי מלמד אותנו כי לנקום בחבר זה לנקום בעצמך. הכעס המפתה אותך לנקום, גורם לך להסתכל בזרות על העומד מולך, אך האמת היא שאתה מחובר וכמעט זהה אליו. לעולם לא תוכלו להיות זרים, תרצה או לא.

כל יהודי הוא אבר בתוך גוף אחד גדול, וכשם שלא יעלה על הדעת שיד אחת תזיק ותנקום ביד השנייה שפגעה בה, כך לא יעלה על הדעת שיהודי יפגע ביהודי שפגע בו. יהודים הם אחים, ולא רק אחים אלא ממש גוף אחד ונשמה אחת. כך מתאר רבי שניאור זלמן מלאדי את הקשר של נשמות ישראל:

”... בשגם וגם שפולן מתאימות [מחוברות] ואב אחד לכלנה, ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש מצד שרש נפשם בה' אחד, רק שהגופים מחלקים”.
(ספר התניא פרק ל"ב)

מהו שורש הנפש המאוחד, וכיצד מחוברות הנשמות זו לזו?

נעיין בדברי הצמח צדק:

”נשמות ישראל הם קומה שלמה ביחד, דהיינו נשמת אדם הראשון שהיא כללותם ואמנם אדם הראשון הוא אביהם של כל בני האדם, אבל בתורת הסוד מבואר שהנשמה שלו כללה בתוכה דווקא את נשמות עם ישראל. והגם שיש בה רמ"ח איברים מיחדים, הרי הם כלולים זה מזה. וכמו על דרך משל בגוף אחד, שהגם שהוא בהתחלקות ציור איברים - ראש ורגלים וידיים וצפרניים, מפל מקום כל אחד כלול מזולתו. שביד יש חיות מעין הרגל על ידי הורידים שנמשכו בו, וכן בשאר כל האיברים. וכנודע שמרפאים איבר אחד על ידי הקנה בחברו, מצד ערוב הדמים. וההתפללות הזאת באיברי הגוף ובחיות הנפש שבהם, הוא מחמת כללות החיות שכולל כלם שהוא המאיר במח שבראש, שממנו נתפרדו כל אחד לעצמו והוא כולל כלם... אך אמנם לאחר שנתחלקה נשמת אדם הראשון לשרשים רבים, וכל אחד נחלק לענפים ולניצוצות רבות בגופות מיחדות, הרי זה כמשל האיברים שנפרדו זה מזה, ולא יכאב להיד מכה שברגל המפרדת ממנו וכיוצא. אמנם, הפרוד הזה הוא רק מצד הגוף אבל הנפש לא נפרדה באמת, וכלם מתאימות [מחוברות]. וכמשל היד שיש בה מורדי הרגל והעין, וכן ברגל מן היד כו' וכיוצא, ויש לה כאב עצום ברוחניותה מכאב העין כנ"ל במשל. ולכן אמר האר"י ז"ל כל פרטי הוידויים שחטא אחד מישראל, שהרי הוא כאב אותו איבר שבו משרשת נפש אותו הישראל, ומגיע הכאב גם לאיבר העליון שמשרש נפש האר"י ז"ל... ולכן נצטונו גם כן לאהב כל אדם מישראל, שהרי כל אדם כלול מכל נשמות ישראל כנ"ל מן האיברים, והרי אם כן בו יש זולתו גם כן, ויאהב זולתו כמזהו וכן הוא כלול בזולתו כנ"ל בקשור האיברים”.

(הארמו"ר ה'צמח צדק', רבי מנחם מענדל מליובאוויטש,
'דרך מצוותיך', מצוות אהבת ישראל)

תארו לעצמכם שהיינו יכולים להסתכל על העולם בעיניים אחרות. שהיינו יכולים להרכיב משקפיים, שמאפשרות לנו לראות לא את הגופים אלא את הנשמות. מה היינו



”כך אמר להם הקב"ה לישראל: בניי אהוביי, כלום חסרתי דבר שאבקש מכם? ומה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבים זה את זה ותהיו מכבדים זה את זה...”

(תנא דבי אליהו רבה, פרק כ"ח)



רואים? נשמה אחת גדולה, שמתפרסת על פני כל הנשמות היהודיות שמסתובבות בעולם. נשמה שבנויה כמו גוף גדול, וכל נשמה פרטית בדור הזה ובדורות שעברו, מהווה חלק בגוף הגדול הזה.

לא במקרה המשילו את חיבור הנשמות לגוף האדם, ולא למבנה מאוחד אחר. בבניין דירות לדוגמא, אפשר להרוס את הקומה העליונה מבלי להזיק לקומה התחתונה. חלקי הבניין התחברו יחד, אבל הם לא באמת קשורים אחד לשני. אך בגוף האדם, כמו במבנים אורגניים אחרים, האברים "כלולים זה מזה" וכל אבר כולל את חברו ומושפע ממנו. בכל האברים זורם אותו הדם, וכל אבר משפיע מבחינה פנימית על אבר אחר. ולכן בדרכי רפואה מסוימים (רפלקסולוגיה למשל) מרפאים אזור אחד בגוף, על ידי טיפול באבר אחר לגמרי. בעצם, ככל שנכנס פנימה יותר, נגלה את האחדות והזהות שבין האברים.

הנשמות, כמו אברי הגוף, מחוברות וכוללות אחת את השנייה. אבל לעומת האברים שמרגישים נפרדים, ובדרך כלל אבר אחד לא מרגיש באופן ממשי את כאבו של אבר אחר, הנשמות נשארות תמיד מחוברות. כל נשמה משפיעה ומקרינה על שאר הנשמות, ומי שבאמת מרגיש את הנשמה שלו ירגיש גם כן את נשמתו של האחר. אצל האר"י הקדוש לדוגמא, דבר זה קיבל ביטוי מיוחד בכך שהרגיש אפילו את הצער והפגם של נשמת אחד החוטאים והתוודה על חטאיו.

לפי ההבנה הזו, כשם שכל אחד אוהב את עצמו ורוצה בטובתו האישית, כך בדיוק הוא צריך לחוש לגבי זולתו. יהודי יכול לחוש באופן טבעי את הקשר והחיבור לנשמתו של חברו.



אהבת ישראל תביא את הגאולה כי סיבת הגלות היא שנאת חנם, ועל ידי אהבת ישראל - אהבת חנם היפך שנאת חנם - תבוא הגאולה.

*

"אהבת חנם" משמעותה אהבה גם לאלו שאין נראית בהם שום מעלה, גם אלו שהם לא שומרים תורה ומצוות - "חנים מן המצוות".

(הרבי מליובאוויטש)



איך יתפרש הפסוק "אהבת לרעך - כמוך" לאור הנלמד?

עד כה ראינו שעם ישראל נמשל לגוף אחד מבחינת השורש האחד והזהות של הנשמות. למדנו איך להסתכל לעומק, ולראות שאני והאחר זה בעצם אותו הדבר. אך ממשל זה של עם ישראל כגוף אחד גדול ניתן ללמוד דבר נוסף וחשוב עד מאוד: כיצד ניתן לחוש את הקשר, גם כשהנשמות מובדלות זו מזו? כיצד אפשר לשים לב לשוני ולהבדלים, ויחד עם זאת להיות באחדות ואהבה גדולה?

דבר זה יתבאר במקור הבא:

"וְלָכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל הוּי שֶׁפֶל רוּחַ בְּפָנַי כֹּל אָדָם (אבות פרק ד' משנה י'), לְפִי שֵׁשׁ בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּחִינּוֹת וּמְדַרְגּוֹת מֵה שְׁאִין בְּחִבְרוֹ, וְכֹלָם צָרִיכִין זֶה לָזֶה. וְנִמְצָא שֵׁשׁ יְתָרוֹן וּמַעֲלָה בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד שְׂגָבָה מִחִבְרוֹ, וְחִבְרוֹ צָרִיךְ לוֹ. וְכִמְשַׁל הָאָדָם שֶׁהוּא בְּעַל קוֹמָה בְּרֹאשׁ וְרִגְלָיִם, שְׁאֵף שְׂרָגְלָיִם הֵם סוּף הַמְדַרְגָּה וְלִמְטָה, וְהִרְאֵשׁ הוּא הָעֲלִיּוֹן וּמַעֲלָה מִמֶּנּוּ, מִכָּל מְקוֹם הָרִי בְּבְחִינָה אַחַת יֵשׁ יְתָרוֹן וּמַעֲלָה לְהִרְגְלָיִם, שֶׁצָּרִיךְ לְהִלָּךְ בָּהֶם וְגַם הֵם מַעֲמִידֵי הַגּוֹף וְהִרְאֵשׁ. וְגַם כְּשֶׁאֲרַע כְּבֹד בְּרֹאשׁ, מְקִיזִין דָּם בְּרִגְלָיִם וְנִרְפָּא וּמְקַבֵּל חַיִּיתוֹ מִמֶּנּוּ, וְנִמְצָא שְׁאִין שְׁלֵמוֹת לְהִרְאֵשׁ בְּלִתֵּי הִרְגְלָיִם.

כִּי הִנֵּה כֹּל יִשְׂרָאֵל קוֹמָה אַחַת שְׁלֵמָה. וְנִמְצָא אֶפְלוֹ מִי שֶׁמְחַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת רֹאשׁ לְגַבֵּי חִבְרוֹ, הָרִי אֵין לוֹ שְׁלֵמוֹת בְּלֵי חִבְרוֹ, וְיִמְצָא חֶסְרוֹן בְּנַפְשׁוֹ מֵה שֶׁחִבְרוֹ מְשַׁלְּמוֹ. וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה בְּטֵל וְשֶׁפֶל רוּחַ לְגַבֵּי חִבְרוֹ, מִבְּלֵי יִמְצָא הָאָדָם רֹאשׁ וְסוּף."

(רבי שניאור זלמן מלאדי, 'ליקוטי תורה' פרשת ניצבים, ד"ה "אתם ניצבים")

צבא צריך את כל היחידות, את הסיירות והמטוסים, כמו את הטבחים והאפסנאים. בלי נעליים הסיירת לא תילחם, ובלי לאכול, גם אלוף הפיקוד לא יוכל לתפקד. עקרון זה

נוסח על ידי דוד המלך כשאמר ללוחמיו "כִּי כָחֶלֶק הַיָּרֵד בְּמִלְחָמָה וְכָחֶלֶק הַיֹּשֵׁב עַל הַכְּלָיִם יִחַדְּוּ יַחְלְקוּ" (שמואל א' ל, כד).

גוף זקוק לכל האברים, וכך גם עם ישראל זקוק לכל נשמה ולכל יהודי. לא רק שלכל נשמה יש תפקיד, אלא שמהזווית שלה, זהו התפקיד הראשי, כל עם ישראל זקוק לה, ואף אחד אחר לא יוכל למלא את ייעודה.

מצד היכולת לפקד ולהנהיג, הראש והמוח עומדים ב"ראש". מפקדי הצבא או נשמות חכמי ישראל ו"ראשי העדה" עומדים מעל כולם. אבל אם בוחנים את הגוף לפי היכולת ללכת ולנוע, פתאום דווקא הרגליים מובילות. מהבחינה הזו הרגליים הם הראש!

וכך גם בנשמות - יש "נשמות של כפות הרגליים", נשמות של יהודים פשוטים מאוד. גם ליהודים אלו יש תפקיד שמייוחד להם, ובו הם העומדים בראש ומעניקים לכל שאר עם ישראל. עם ישראל חייב אותם, ובלעדיהם הגוף כולו יהיה חסר.

הסתכלות זו היא הבסיס האמיתי של אחדות ישראל. עם ישראל מאוחד, לא בגלל נימוס או כבוד חיצוני, אלא מפני שכל אחד זקוק לשני באמת. "מבלי ימצא האדם ראש וסוף" - כל אחד הוא גם הראש וגם הסוף.

האם קרה לך פעם שהיית תלוי בעזרתו של "נחות" ממך? האם קרה לך שמישהו חשוב מאוד היה זקוק לעזרתך? תאר את שני המצבים ואת רגשותיך.

כתוב 5 תכונות/מאפיינים חיוביים שלך
כתוב 5 תכונות של מישהו שאתה 'לא סובל'
כתוב 5 תכונות של חבר טוב

האם יש נקודות דמיון בין מה שאתה אוהב בעצמך לבין מה שאתה אוהב אצל חבריך?
(למעמקים: האם יש דמיון ביןך לבין השנוא שלך?..)



למעמיקים:

עד כאן למדנו על אהבת ישראל כי הנשמות של כולנו מחוברות, וכן על אהבת ישראל בגלל המעלות שיש לכל אחד ואין אצל השני וכולם צריכים לקבל אחד מהשני. הרבי מליובאוויטש קושר את שני העניינים האלו ומעמיק בהם. כהקדמה ללימוד נתחיל בדיון קצר:

לדין בכיתה: מה יותר 'אהבת ישראל' - לאהוב מישהו בגלל שהוא יהודי, או לאהוב אותו בגלל תכונותיו ואופיו?

"כל יהודי נושא בתוכו שתי מעלות כלליות:

א. מעלות בהם הוא שיה לכל בני ישראל, היות ואב אחד לכלנה' ולכל הנשמות, ויתרה מזו - מצד (שרש) הנשמות כל בני ישראל הם דבר אחד.

ב. המעלות הפרטיות, לפי חלוקי המדרגות שישנם בבני ישראל: "ראשיכם וגו' ... ועד שואב מימיה" (דברים כט, ט-י), שיש בכל אחד ואחד בחינות ומדרגות מה שאין בחברו. וגם סוג זה של מעלות מביא לאחדות בין כל בני ישראל, כיון שבשעה שיודעים וחשים שכלם צריכין זה לזה ולאף אחד אין שלמות בלי חברו, הרי זה מביא לכך שהוא יתאחד עם יהודי שני, עם עוד יהודי, ועל ידי זה האחד משלים את זולתו. וכידוע שכל בני ישראל יחדו יוצרים "קומה אחת שלמה".

ובכל סוג משתי מעלות אלו יש מעלה שאין בזולתו:

המעלה באפן הראשון היא, שהאחדות נעלית יותר, היות והיא נובעת מכך שכל בני ישראל מלכתחילה הנם מציאות אחת. לעמיתה באפן השני, האחדות מגיעה כתוצאה מהתבוננות שהאחד אינו שלם ולשם כך עליו להתאחד עם חברו (ובמילא - כל אחד מהם נשאר במציאות עצמאית, נבדל מרעהו).

לאידך, ישנה מעלה באפן האחדות השני - מכיון שאחדות זו מגיעה גם לענייני הפרטים של היהודי (הפרטים בהם הוא מחלק מחברו) - בכך שאפלו בפרט שלו בו הוא חש את מעלתו שלו, יודע ומרגיש הוא שגם בזאת הוא אינו שלם ללא היהודי השני.

תכלית הפונה היא שתהיה התכללות של שתי המעלות...

(הרבי מליובאוויטש, רבי מנחם מענדל שניאורסון, 'לקוטי שיחות' חלק כג עמ' 56)

כאשר אנו פוגשים יהודי, עלינו להביט בו לעומק. כל כך עמוק, עד שנוכל לראות לא רק את הפנימיות שלו, אלא גם את החיצונית שלו במבט עמוק. בפנימיות שלו נגלה את שורש הנשמה - המקום בו שנינו מהווים דבר אחד. ובחיצונית שלו נגלה את המעלה המיוחדת שיש לו באישיותו הפרטית.

מי שאוהב יהודי רק בגלל הפנימיות שלו, מפספס משהו חשוב. אם מסתכלים על פנימיות בלבד, עלולים לאבד את הקשר למציאות, ולחוש שבתכלס, אין לאותו יהודי ערך מיוחד "אני מאוד אוהב את נשמתו אבל לא כל כך בא לי להיות חבר שלו". מצד שני, אם הקשר מבוסס רק על כך שאני מעריך את המעלות החיצוניות שלו, אז איבדתי את המימד הנצחי והאמיתי של הנשמה.

אהבת ישראל שלימה נובעת משילוב נכון של שתי רמות ההסתכלות הללו.



בזמנו של בעל התניא היתה אהבת החסידים ביניהם גדולה מאהבת אחים, ובכל זאת אמר בעל התניא שאין זה מגיע לאהבת ישראל שאותה רצה הבעש"ט.

(הרבי הרי"צ)



1. קח מישהו שאתה לא מכיר, נסה להכיר אותו אישית, להפוך להיות חבר שלו. עוד שבוע תצטרך לתת ציון למידת מאמציק. האם זה היה קשה כמו שחשבת?
2. קח חבר שלך, נסה להתבונן עליו כעל 'יהודי', מעבר לאישיות שלו ולבדיחות שלו. מה נוסף, מה השתנה?

כאבו של הבבא סאלי

"יהודי קשה יום נכנס פעם אחת לרבי ישראל אבוחצירא, ה"בבא סאלי" זצוק"ל, לתנות בפניו את צערו ולזכות בברכתו ועידודו. הוא נשתהה בחדרו שעה ארוכה, ומבעד לדלת יכלו היושבים בחדר הסמוך לשמוע היאך הוא מספר לצדיק את כל ייסוריו ומכאוביו. לבסוף, בירכו ה"בבא סאלי" ועודדו עד שיצא שמח ופניו מאירות מתוך אמונה שיושע בע"ה.

משרתו של ה"בבא סאלי" נכנס תיכף לאחר יציאתו, למסור לו את עניינו של המבקש להיכנס אחריו. משנכנס, ראה את ה"בבא סאלי" כשראשו בין כפות ידיו והוא גועה בבכייה. משהבחין הצדיק בכניסתו של המשרת, הגביה את ראשו ואמר לו: "לעיתים כה כואב אני את כאב הזולת, עד שאני מתפלל שייחתכו שתי ידי ויהיו כפרה למען יירפא יהודי מייסוריו!"

(ספר 'בבא סאלי' עמ' 181)

2. הפתח לעבודת ה'

"שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גירני על מנת שתלמדני כל התורה כלה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבירדו. בא לפני הלל, גיריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד ומה ששנוא עליך, אל תעשה לחברך - זו היא כל התורה כלה, ואיך - פרושה הוא, זיל גמור ווהשאר - פירוש הוא, לך תלמודו.

(תלמוד בבלי, מסכת שבת דף לא ע"א)

הסיפור המפורסם הזה, מעורר את אותה שאלה בכל פעם מחדש. מה חושב הלל הזקן? וכי זו באמת כל התורה? את דברי רבי עקיבא, שאמר שאהבת ישראל היא "כלל גדול בתורה", ניתן להבין, כי באמת היא כוללת את כל המצוות שבין אדם לחברו. אבל מכאן ועד לומר שהיא כל התורה?!

רבי שניאור זלמן מלאדי עונה על כך:

"וזהו שאמר הלל הזקן על קיום מצוה זו 'זהו כל התורה כלה, ואיך פרושא הוא כו'". כי יסוד ושרש כל התורה הוא להגביה ולהעלות הנפש על הגוף מעלה מעלה, עד עקרא ושרשא דכל עלמין ועד עיקר ושורש כל העולמות..."

(רבי שניאור זלמן מלאדי, ספר התניא, ליקוטי אמרים פרק ל"ב)

כל התורה, כל עבודת ה', זה להתחבר ולהידבק בקב"ה. וכדי שנוכל להתחבר עם הקב"ה עלינו להתרומם מעל עצמנו. להתעלות מעל האופק הצר של עניני העולם הזה והגוף, ולהתקרב לקדושה. אין מצווה שמרוממת אותנו מעל עצמנו, יותר ממצוות אהבת ישראל. לאהוב יהודי אחר זה להתעלות מעל השוני החיצוני והגוף המבדיל, ולהתרכז בנשמה. לזה כיוון הלל הזקן כשאמר "זו היא כל התורה כולה", כי הדרך לקיום כל התורה מתחילה בנקודה של אהבת ישראל.

נקודה דומה עולה במקור הבא, בדבריו של בעל ה'נתיבות שלום':

"כמה נתיחדה מצות 'ואהבת לרעך כמוך' יותר משאר המצוות, שהיא כלל גדול בתורה? אכן משמעות הדברים שהיא כלל גדול להגיע באמצעותו לכל התורה כלה. והוא על פי מאמר הבעש"ט הקדוש על הפסוק 'אנכי עמד בין ה' וביניכם'. שטבע האדם שיש בו אנכיות וישות, והאנכיות עומדת בין ה' וביניכם, שהיא מחיצה המפסקת בין יהודי לה' יתברך. ונמצא כי הדרך להגיע לכל התורה היא על ידי בטול האנכיות העומדת בין ה' וביניכם. ויש בזה כמה מדרגות זו למעלה מזו, תחלתו ב'ואהבת לרעך כמוך', וממנו מטפס ועולה עד שמגיע ל'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך', שהיא המדרגה הגבוהה מכלם. וכמאמר צדיקים שאהבת ישראל היא סגולה לאהבת ה'..."

(רבי שלום נח ברזובסקי, האדמו"ר מסלונים, 'נתיבות שלום', ויקרא דף קפח)

מצוות אהבת ישראל, במובנה האמיתי, מחוללת מהפכה בנפש האדם. במקום להיות מרוכז בגאותו, מצווה האדם להתרכז באחרים, ולהעניק להם את עצמו באהבה ובשמחה. רק כאשר האדם פונה לזולתו ויוצא מעצמו, הוא יכול גם לפנות אל ה' באמת ולעבוד אותו. חסידים אמרו שאם אדם רוצה למדוד האם הוא השתנה והתקרב יותר לה', עליו לבחון עד כמה השתפרה אהבת ישראל שלו. המבט על הזולת מלמד יותר מכל את המקום הנפשי שבו אדם נתון. אהבת ישראל היא הציר עליו נעה עבודת ה' והיא המדד שלה.

משום כך, בנקודות רבות וחשובות במסגרת עבודת ה' אנו יכולים לפגוש את הדגש על האהבה לזולת. נתבונן בכמה מהם:

בסידור בעל התניא ובסידורים רבים נכתב:

”נְכוּן לומר קדם התפלה ”הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך.”

”זאת אומרת אשר מצות אהבת ישראל היא שער הכניסה, אשר דרך בו יכול האדם לבוא לפני ה' אלקים להתפלל, בזכותה תקבל תפלת המתפלל.”

(ספר 'היום יום' ב' תמוז)

יכולים היינו לשער כי בתור הכנה לתפילה נכון להכריז על עקרי אמונה, או על קבלת מצוות אהבת ה', יראת ה' או מצוות "ובו תדבק" - מצוות המבטאות את העמידה האישית שלי מול ה', וכך להתכונן לתפילה. אך תורת החסידות מלמדת אותנו כי ההוכחה למוכנות שלנו לתפילה - להתאחדות עם ה' ולהגברת הנשמה על הגוף, היא מצות אהבת ישראל.

ויש כאן ענין מהותי נוסף: לא להיות לבד. כשאדם מחובר לכלל ישראל, התפילה שלו חורגת מדרגתו האישית, והיא מתקבלת יותר בקלות.

משום כך התפילה מנוסחת בלשון רבים, והצורה הנכונה להתפלל היא בבית הכנסת ובמניין. כל אחד מאתנו מתפלל ומבקש חכמה, בריאות ופרנסה לא רק בשביל עצמו, אפילו וידוי על חטא אישי, בלחש - כאשר רק ה' שומע - נאמר בלשון רבים.

גם הלימוד והקשר לתורה תלוי מאוד בחיבור לזולת. למרות שלכאורה לימוד התורה הוא עניין אינטליגנטי שקשור ליכולות שכליות, גם הוא עומד על הקרבה והפתיחות הנפשית של הלומד לסביבתו. הבסיס לקבלת התורה היה מצב האחדות ששרר בעם ישראל, כפירוש הידוע על הפסוק "יוחן שם ישראל נגד ההר" (הר סיני) - "כאיש אחד בלב אחד" (שמות יט, ב, ורש"י שם).

הקשר המיוחד שבין התורה ואהבת ישראל מתבאר בדבריו של בעל 'המאור ושמש':

כי העקר שהפיל תלוי בו - הוא שיהיה אהבה ואהבה בתוך בני ישראל, וכמאמר חז"ל (שבת לא, א) שבמצות 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יט, יח) תלוי כל התורה כלה. שבזמן שיש שלום בישראל - השכינה שרויה ביניהם, מפני שכללות נשמות ישראל הם ששים רבוא, והתורה היא ששים רבוא אותיות, שכל אחד מישראל שרש נשמתו הוא באות אחת מהתורה. וזה מרמז בתבת ישראל כי התורה מסימת בתבת 'ישראל' נוטריקון וראשי תיבות: 'יש ששים רבוא אותיות לתורה'. לכן כשיש שלום ביניהם ואהבה ואהבה ורעות - הם עלולים ומסוגלים לקבל התורה, שעל ידי ההתחברות שיש ביניהם - נעשית התורה שלמה, וכל אחד נקל לו לקשר עצמו לשרשו שבתורה. ולכן אז בשעת מתן תורה שחננו שם בלב אחד באהבה ואהבה כמו שפרש רש"י, מפני זה זכו לקבלת התורה ולגלוי שכינתו יתברך עליהם פנים בפנים..."

(רבי קלונימוס קלמן הלוי אפשטיין, 'מאור ושמש', במדבר רמזי שבועות)

התורה איננה רק מידע חיצוני שעלינו ללמוד ולהפנים, אלא היא מחוברת לפנימיות הנשמה שלנו. כפי שהנשמות שלנו חיות, גם התורה היא דבר חי, וככל שהנשמות שלנו מחוברות יותר זו לזו, כך גם התורה תיעשה שלימה יותר, ונוכל באמת לקבל אותה ולהתחבר אליה.

את נקודת החיבור לכל ישראל אנו רואים באופן בולט בנוסח ה"לשם יחוד", שרבים נוהגים לומר לפני מצוות שונות או בתפילה. שם מופיע כי איננו באים לקיים את המצוות לבד, אלא "בשם כל ישראל". זאת אומרת שכל עבודת ה' עוברת דרך נתיב החיבור לכלל ישראל, ובכל מצווה שיהודי עושה, הוא לא שוכח את ההקשר הרחב אליו הוא שייך.



"כל ישראל ערבים זה לזה". למילה "ערבים" יש שלושה פירושים: תרבות, ערבות ומתיקות. אצל כל יהודי, צריך להיות היהודי השני מתוק; כל יהודי צריך להיות מעורב עם אחרים; וכל יהודי הוא ערב ליהודי שני, ועליו לחוש גם את אחריות הכלל.

(רבי שניאור זלמן מלאדי)



רבי אלימלך מליז'נסק מבאר נקודה זו בספרו הקדוש 'נועם אלימלך':

"כי הטעם למה שאנו אומרים קדם כל עבודתנו ותפלתנו "לשם יחוד כו' בשם כל ישראל", והכונה היות ש"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ), ואם כן האידך יכול לעשות איזה דבר קדשה באיברינו, כיון שנעשה בהם איזה עברה חלילה ונפגם אותו האיבר? ואידך יכול להשרות עליו קדשת העבדא והמעשהו הריא?

אך שהתקון לזה הוא במה שפולל עצמו עם כללות ישראל, כי יש עולם הנקרא 'כל ישראל' והעולם ההוא שלם בלי שום פגם, כי הכללות ישראל הם הצדיקים כמו שנאמר (ישעיה ס, כא) "ועמד כלם צדיקים". ואם כן אף שהפרטים חוטאים לפעמים, אבל הכללות הם תמיד קיימים בקדשתם ואין שטן ואין פגע רע בהם... ושם אין שליטה לחטא כלל, והאדם מקשר עצמו שם בהתפללות הריא, ואז אותו האיבר נקשר בכללות ונתקן בקדשה עליונה, ואז יכול לעשות המצוה או העבדא הריא".

(רבי אלימלך מליז'נסק, 'נועם אלימלך' פרשת דברים)

אם אני לבדי, פגמתי האישיים בולטים, אך בכללות עם ישראל אין פגם. "כולך יפה רעיתי ומום אין בך" (שיר השירים ד, ז). כללות עם ישראל תמיד יפה ומושלם. ולכן, בבואנו לקיים מצוות כדאי לנו למקם את עצמנו יחד עם כולם.

כשסופרים יהלומים

הרבי מליובאוויטש זי"ע היה נוהג מדי יום ראשון לחלק דולרים כדי שכמה שיותר יהודים יקיימו ויתעוררו למצוות הצדקה. אלפי אנשים היו עומדים בתור מדי יום ראשון, ומנצלים את שניות המפגש עם הרבי גם לבקשת ברכה או עצה. וכך, בגיל תשעים ויותר, היה עומד הרבי למשך חמש שש, ואפילו שמונה שעות, מבלי שיתיישב לנוח אפילו פעם אחת!

פעם אחת, שאלה אשה מבוגרת את הרבי: "איך יכול הרבי לעמוד ברציפות כל כך הרבה זמן? אני עומדת על רגליי קרוב לשעתיים, ואני כמעט מתמוטטת!" הרבי ענה לה: "אני סופר יהלומים. וכשסופרים יהלומים לא מתעייפים..."

למעמיקים:

3. מה שהאהוב אוהב - הקשר של אהבת ה' ואהבת ישראל

כפי שלמדנו אהבת ישראל היא הבסיס ואבן הבוחן לקשר של יהודי לה'. במקורות הבאים נעמיק בפן נוסף בעניין הקשר והתלות של אהבת ה' ואהבת ישראל. נפתח בסיפור:

"פעם הייתה התוערות חסידית ואדמו"ר האמצעי והאדמו"ר השני בשושלת חב"ד, בנו של רבי שניאור זלמן מלאדין היה נוכח בהתוערות ההיא, ודברו בענין אהבת ישראל. בתוך הדברים לקח אחד החסידים את הכוס בידו והתברך: 'זכני השי"ת שתהיה לי אהבת ה' אמתית', כעבור איזה זמן לקח כ"ק אדמו"ר האמצעי את הכוס בידו ואמר: 'זכני השי"ת באהבת ישראל אמתית'. החסידים שהיו באותו מעמד התוכחו ביניהם. אלו אומרים כי מעלת אהבת השם גבוהה בעין ערוך על מעלת אהבת ישראל, ואלו אומרים כי גבוהה מעלת אהבת ישראל גם על מצות אהבת השם. וכמה שבועות היו נבוכים בזה, עד שהחליטו לשאל מכ"ק אדמו"ר הזקן ורבי שניאור זלמן מלאדין.

דיון בכיתה: נסו לנהל בעצמכם את הויכוח של החסידים. מי מכם חושב שאהבת ה' גדולה יותר, ומדוע? ומי חושב שדווקא אהבת ישראל חשובה יותר?

אחרי הכנה נכונה ובהזדמנות הראויה שאלו את כ"ק אדמו"ר הזקן: אהבת השם ואהבת ישראל הן שתי מצוות, ועם היותן שתייהן בענין וחוש האהבה, אבל עם זה הרי ענינן שונה זה מזה. ושואלים הם, איזו עבודה היא נעלית יותר - אם אהבת השם או אהבת ישראל?

כנודע, היה כ"ק אדמו"ר הזקן עונה בקצרה וקול נגון. ויען: אהבת השם ואהבת ישראל שתייהן פאחת חקוקות בנשמתו, רוחו ונפשו של כל אחד מישראל, ומקרא מלא דבר הפתוב "אהבתי אתכם אמר ה'" הרי שגדולה אהבת ישראל, שאוהב מה שהאהוב אוהב".

(אגרות הרבי הרי"צ, חלק ג' עמ' תכ"ד)

האדמו"ר הזקן ענה לחסידים תשובה, הכוללת בתוכה שתי נקודות חשובות. ראשית, אהבת ה' ואהבת ישראל הם תכונות הטבועות בנשמתו של יהודי. כל יהודי קשור בפנימיותו ליהודי אחר, והקשר הזה כבר חי ופועם בתוכו. אך איזו מבין שתי תכונות אלו גדולה ויקרה יותר?

על כך עונה האדמו"ר שאהבת ישראל גדולה כי "אוהב מה שהאהוב אוהב". זאת אומרת, שאהבת ישראל נובעת מתוך אהבת ה', והיא יקרה יותר כי היא מצביעה על גדול האהבה לה'.

אם אני אוהב מישהו, אני אעריך ואכבד את מה שיקר בעיניו. ואם אני מאוד אוהב אותו, אני גם אתחיל לחשוב קצת כמוהו ולהסתכל על העולם במבט דומה לשלו. אברהם אבינו נקרא "אברהם אוהב" (ישעיהו מא, ח). הוא היה מלא באהבת ה' ועבד כל ימיו כדי שאנשים אחרים יאהבו את ה'. ובגלל שהיה מלא באהבה לה', הייתה בו אהבה ודאגה גדולה, גם לכל הסובבים אותו.

יהודי הוא הדבר האהוב ביותר על הקב"ה, עד כדי כך שהבעל שם טוב אמר פעם: "כל יהודי יקר להקב"ה, כמו בן יחיד שנולד להוריו לעת זקנותם, ובמדה מרובה מזה!" (ראה לקוטי שיחות ח"ג עמ' 982). הבעש"ט השתמש במשל המחודד ביותר, כדי שנבין עד כמה גדולה אהבת ה' לכלל יהודי, ועד כמה גם אנחנו צריכים לאהוב באותה מידה כל יהודי.



המקור הבא ימשיך לבאר לנו את הקשר והתלות שבין האהבה לה' לאהבת ישראל, במבט נוסף:

”רצון הצדיק הוא ותשוקתו תמיד שיהא לכל זרע ישראל שפע ברכות וכל טוב, ולא יהא להכנסת ישראל הן בכלל הן בפרט שום איזה צער וחסרון איזה דבר טוב ח"ו. מכמה טעמים: א. מחמת שהוא מצות עשה לאהב את כל אחד ואחד מישראל. ועוד, שאהבת ישראל נקשרת עם אהבת ה' יתברך ושניהם הם אחד. כי מי שאוהב את ה' יתברך, אוהב גם כן את ישראל עמו, כמו שכתוב בתורה הקדושה: "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח), "ואהבת את ה' אלהיך" (דברים ו, ה). ואנשי כנסת הגדולה, סמכו את שני האהבות הנ"ל ברוח קדשם: "הבוחר בעמו ישראל באהבה" - אהב"ה גימטריא 'אחד', ותקף אחריו "שמע ישראל כו' ה' אחד", שהוא אחדות ואהבת ה' יתברך. והצדיק מיוחד ומקשר השני אהבות הנ"ל זו לזו. מפני שכל מגמתו וחפצו ורצונו אינו אלא לשמח הבורא ברוך הוא וברוך שמו, לעשות נחת רוח ליוצרו. והצדיק יודע שכביכול "בכל צרתם לו צר" (ישעיהו סג, ט) וכביאור חז"ל - שכל צרה של עם ישראל מצירה ומצערת גם את ה' ועל ידי זה שממשיך שפע כל טוב לכל זרע ישראל ופותח עולם השמחה והחידוה, בא מזה תענוג גדול לה' יתברך, שהוא שש ושמח עם עולמו ועם כל ברואיו. ובזה נעשה יחוד אהבת ה' יתברך עם אהבת ישראל."

(רבי אברהם יהושע השל מאפטא, 'אוהב ישראל', פרשת חיי שרה)

הרבי מאפטא, היה מפורסם באהבת ישראל שלו, ולכן גם ספר דרשותיו נקרא 'אוהב ישראל'. במקור זה הוא מדבר על הצדיק ועבודתו, אך הדברים יכולים להיות נכונים, לפחות בחלקם, לכל אחד מאיתנו.

הרבי מאפטא מצביע על כך שאהבת ישראל ואהבת ה' הם בעצם דבר אחד. הקב"ה מצטער בצערם של ישראל, ושמח בשמחתם. לאהוב את ה' פירושו לאהוב את ישראל, כי אם אכפת לי מה' אכפת לי גם מעם ישראל. במקור הקודם למדנו על כך שיהודי אוהב על ה' ולכן יש לאהוב כל יהודי, וכאן הרבי מאפטא מצביע על כך שיהודי והקב"ה הם דבר אחד. עם ישראל הוא הביטוי של ה' בעולם, ולכן דאגה ליהודי משמעה דאגה להקב"ה. בפי חסידים בדורות הראשונים היה שגור פתגם המבטא גם כן נקודה זו: **"אהוב יהודי וה' יאהב אותך; עשה טובה ליהודי וה' ייטיב עמך; קרב יהודי וה' יקרב אותך"** (ראה 'היום יום' כ"ז מרחשוון). אהבה ועזרה ליהודי, היא אהבה ועזרה להקב"ה, ולכן ה' מחזיר למי שאוהב יהודי באותה המטבע, כאילו היטיב לו.



אמר אדמו"ר הצמח צדק: כאשר אדם מסייע ליהודי בפרנסתו, אפילו בכדי להרוויח שבעים "קופיקעס" (מטבע קטנה ברוסיא) בסחר עגלים, נפתחים בפניו כל שערי היכולות העליונים.

*

הוסיף על כך הרבי מוהר"ש: העיקר הוא לסייע בלבב שלם וברגש, שיהיה תענוג בעשיית טובה ליהודי.

(היום יום)



אהבה לשונא שלך

יהודי ירושלמי קנאי שהיה נוהג לתלות כרוזי שטנה נגד הרב קוק זצ"ל בחוצות העיר, סר יום אחד לבית הרב קוק לבקש תרומה, כיוון שנצרך היה. נענה לו הרב בנפש חפצה. הרב ד"ר משה חיגר, שהיה נוכח בחדר באותה שעה, שאל את הרב: "הכיצד? והרי יהודי זה יוצא חוצץ נגדך ומפרסם כרוזים בגנותך!". השיבו הרב קוק: "בכל הנוגע לתרומה או בעשיית חסד עם הזולת, אין לנגד עיני אלא טובתו של אותו אדם..."

(מלאכים כבני אדם, שמחה רז, עמ' 262)